

Persoonlijke gedachten

De openbare ruimte en ik

Peter Dam, Gemeentelijk Platform Kabels en Leidingen (GPKL)/ gemeente Den Haag
Foto's: C. Rot-Dam

Peter Dam, bestuursadviseur van het Gemeentelijk Platform Kabels en Leidingen (GPKL) en tevens werkzaam bij de gemeente Den Haag, geeft een persoonlijke ontboezeming. Een ontboezeming over straatmeubilair van kabel- en leidingbeheerders. De boodschap is: dat kan slimmer, dat kan mooier!

Wij zijn al jaren een stel. Het is niet altijd gemakkelijk geweest. Zoals in alle relaties waren er ups and downs, waren er treurige momenten en momenten van spanning en intens plezier. Zo gaat dat in relaties. Het voelt vreemd om hier mijn liefdesrelatie met de openbare ruimte voor de lezer ten toon te spreiden. Voor u zal het waarschijnlijk onwennig aanvoelen om over uw werkveld in dergelijke termen te lezen en te denken. Het is gewoon werk, toch?

Huiskamer van de samenleving

Mijn directeur ziet de openbare ruimte als de huiskamer van de samenleving. Daarmee trekt hij een vergelijking met de eigen woonomgeving van mensen. Het beeld dat hij daarmee wil oproepen, is dat van schoon en heel (dus mooi), én dat van kwaliteit. Maar 'zoveel mensen, zoveel smaken': elke huiskamer is anders. In het ene huis viert orde en netheid hoogtij en voel je je haast in een museum. In de andere huiskamer is het gewoon een bende of kun je zien dat er echt geleefd wordt. Vooral kinderen weten dat effect snel op te roepen. Maar een benedengrens, zeg maar basiskwaliteit, wordt wel ervaren. Zo is het ook met de huiskamers van de samenleving en met 'mijn' Haagse openbare ruimte.

Zojuist gebruikte ik de term 'kwaliteit' van de openbare ruimte. Het is niet eenvoudig om voor die term een definitie te geven die eenduidig inzicht geeft in wat kwaliteit van de openbare ruimte nu eigenlijk is. Kunt u het met mij eens zijn, dat je kwaliteit herkent en ervaart? En dat het iets is waarover je makkelijk in discussie met anderen kunt komen?

Het meubilair

Ik wil u meevoeren naar een bepaald onderdeel van de openbare ruimte: namelijk de objecten in de openbare ruimte. U kent ze: levende objecten als groen en bomen. Maar ook gefabriceerde objecten, zoals lantaarnpalen, verkeerslichten en verkeersborden. Er zijn ook minder functionele objecten zoals reclameborden. In termen van de huiskamer van de samenleving is dat het (straat)meubilair. Ziet u de parallel?

Pleidooien voor eenvoud en harmonie van de openbare ruimte hebben vaak met elkaar gemeen dat 'minder meer is'. Ofwel: straatmeubilair dient met terughoudendheid geplaatst te worden. Als u dan toch besluit om iets toe te laten: dan is de vormgeving, kleurstelling en materialisering en de locatie in de openbare ruimte van belang voor - daar heb je hem weer - de kwaliteit van de openbare ruimte.

De kunst is om te voorkomen dat er 'onnodige' objecten in de openbare ruimte komen. Vaagheid troef: u heeft gelijk. Maar toch. Reclamemeubilair zonder andere functie... is het echt nodig? Jean Claude Decaux heeft dat decennia geleden knap doordacht. Functionele objecten in de openbare ruimte in combinatie met (commerciële) reclame. Slim. Als je zijn verzamelingen aan kunstobjecten in zijn vertrekken aan de Rue Nationale in het stadje Plaisir bij Parijs ziet, kun je je indenken dat monsieur Decaux in kwaliteitstermen denkt.

Als objecten in de openbare ruimte er eenmaal staan, is het beheer van die objecten de opgave. Zoals u uw huis en - als u dat gegeven is - uw tuin onderhoudt door schoon te houden, misschien te schilderen en beschadigingen te herstellen, zo doe je dat ook met straatmeubilair. Indien dat straatmeubilair van de gemeente is, dan zal het resultaat afhangen van uw inspanningen: uw creativiteit en vakmanschap en van uw budgettaire mogelijkheden. Eigenaren van reclamemeubilair hebben belang bij goed onderhoud: het is immers hun visitekaartje waarop de producten van derden worden aangeprezen.

Straatkasten en meer

Lastiger wordt het, indien het straatmeubilair van kabel- en leidingbeheerders betreft. Ik heb bij de netbeheerders geen sterk ontwikkeld kwaliteitsbewustzijn bij aanleg en bij onderhoud van straatmeubilair kunnen ontdekken. Met zo'n bonte uitspraak doe ik - met gemeente excuses - ongetwijfeld onrecht aan sommigen, maar toch. Netbeheerders plegen weinig creatief te zijn in het ontwerp van hun straatmeubilair en lijken vooral geïnteresseerd in functioneel onderhoud van hun eigendommen. Herkent u dat? Gebouwtjes en andere objecten van netbeheerders in de openbare ruimte, die rijkelijk voorzien zijn van graffiti en van plakbiljetten. Die nauwelijks geschilderd of schoongemaakt lijken te worden en qua locatie en uitstraling tot doel lijken te hebben om lelijk te zijn en bij te dragen aan verromming.

Netbeheerders lijken steeds vaker toe te staan dat derden deze objecten als reclameobjecten exploiteren met de verplichting om enig onderhoud te plegen. Dergelijke objecten staan in te veel gevallen op kwetsbare locaties: in of tegen het groen of op pleinen en plaatsen. Blikvangers dus, waar reclameposters bepaald niet tot een kwaliteitsimpuls leiden. Die uitruil voelt als een smet op mijn liefdesrelatie met de openbare ruimte.

Het aantal objecten van netbeheerders in de bovengrondse openbare ruimte lijkt toe te nemen. Als in een gemeente glasvezel voor breedbandcapaciteit naar huizen wordt 'uitgerold', moeten ook kleine gebouwtjes worden aangelegd. Die worden 'point of presence' oftewel pop's genoemd. Het fijne is dat die gebouwtjes onder de graafrechten van de Telecommunicatiewet vallen (gemeenten moeten dit gedogen); nog even los van eventuele vergunningsprocedures in het kader van bijvoorbeeld de Wet op de Ruimtelijke Ordening (Wro). In Den Haag merken wij, dat de netbeheerder voor energie bezig is met het ontkoppelen van klantstations en distributieruimtes. Klantstations zitten in pandig op de uitgegeven grond en ja, de openbare ruimte lijkt de geschikte plaats voor nieuwe distributieruimtes, liefst inclusief een zakelijk eigendomsrecht. Ziet u de bui al hangen?

De Haagse ladder

Voor dergelijke objecten in de openbare ruimte hanteert Den Haag een plaatsingsbeleid met afnemende voorkeur. Dat loopt van 'in pandig in gebouwen' via 'uit pandig op de uitgegeven grond' tot 'openbare ruimte ondergronds' en uiteindelijk 'openbare ruimte bovengronds'. De eerst-

genoemde voorkeursopties moeten aantoonbaar niet mogelijk gebleken zijn, voordat wij in het uiterste geval de bovengrondse openbare ruimte belasten met weer een object. Maar laat duidelijk zijn: als het een noodzakelijke voorziening voor de stad is en de openbare ruimte is de enige plaats: dan zal de gemeente Den Haag die voorziening niet weigeren. Uiteindelijk zal zij als grondeigenaar en als wegbeheerder de plaats, tijd, werkwijze en de vormgeving, kleurstelling en materialisering willen bepalen.

Het gesprek hierover met netbeheerders is niet gemakkelijk. Al gauw overheersen kostengeoriënteerde argumenten met daarbij het idee dat je in de openbare ruimte gratis een plek kunt overerven. Hoewel dat voor de graafgerechtigde telecomvoorzieningen wettelijk mag gelden, geldt dat niet voor de andere netbeheerders. Misschien moet je in dat geval uitgaan van een commerciële grondprijs, te verhogen met een vergoeding voor de kwaliteitsinbreuk op de openbare ruimte. Dat afspraken over beheer en onderhoud op basis van een privaatrechtelijke overeenkomst ook een voorwaarde zouden moeten zijn, moge duidelijk zijn.

Tijdig meenemen in de ordeningsopgave

De behoefte aan objecten in de openbare ruimte lijkt toe te nemen. Sinds kort komen e-laadpunten (voor elektrisch rijden) bij parkeerplaatsen ter sprake. Naast een volle ondergrond, moeten we waken voor een volle bovengrond! Naar mijn mening is het essentieel om objecten van netbeheerders structureler en vroegtijdig te betrekken in plannen en (steden)bouwkundige ontwikkelingen. Dan is er nog ruimte om in pandige voorzieningen als eis te stellen bij het programma van eisen. Dat vereist gevoel voor de noodzaak en inzet aan beide zijden van de tafel.

Verder ontbreekt het aan creativiteit in het zoeken van slimme oplossingen. Komt dat door een kostengestuurde verkokering in het denken en doen? Als het ondergronds in de openbare ruimte om valide redenen (dus anders dan alleen kosten) niet kan: waarom dan niet half verdiept aangelegd? Waarom moeten die behuizingen vooral identiteitsloos zijn en zo vaak detoneren met de ter plekke passende ruimtelijke kwaliteiten? Waarom niet ontworpen in de omgeving, zoals voor gebouwde voorzieningen als (welstands)eis standaard geldt? Waarom zijn die voorzieningen monofunctioneel? Kan dat niet gecombineerd worden met bijvoorbeeld een speelvoorziening of

Een elektriciteitshuisje kan een positieve bijdrage leveren aan de openbare ruimte in plaats van een sta-in-de-weg te zijn.

spelaanleiding? Nee, de combinatie met commerciële reclame kan vaak echt niet, maar kunst... . Kortom: op dit terrein is nog veel winst te behalen. <<

Dit artikel is op persoonlijke titel geschreven. De auteur gaat graag via info@gpkl.nl het gesprek aan met u als lezer. Of misschien heeft u wel een *good practice* te delen.

Website
www.gpkl.nl